

Nr 99

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition
angående vissa organisationsförändringar inom
försvaret jämte i ämnet väckta motioner.*

(1:a avd.)

I propositionen nr 117 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 13 mars 1959, föreslagit riksdagen godkänna vad departementschefen föreslagit beträffande organisationsförändringar m. m. inom armén och flygvapnet.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Domö m. fl.* (I: 436) och den andra inom andra kammaren av herr *Sundström m. fl.* (II: 531), i vilka hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa att, med beaktande av vad i motionerna anförts, Livregementets husarer bibehålles, innebärande jämväl att därvarande fältpolisutbildning kvarligger och icke flyttas från förbandet,

dels en inom andra kammaren av herr *Nihlfors* väckt motion (II: 563), vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 117 att förberedande fältflygarskolan skall förläggas till Herrevadskloster och i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en förutsättningslös utredning om skolans förläggningsort med beaktande av behovet att hålla nere statens kostnader,

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Johansson* i Stockholm och *Senander* väckt motion (II: 564), vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar sig för att en snabbutredning verkställas av vilka lokaliseringpolitiska åtgärder som är nödvändiga för att åt befolkningen i Karlsborgs och omgivande kommuner trygga åtminstone den rådande sysselsättningsnivån samt i vad mån verkstäder under de statliga kommunikationsverken eller annan statlig industriell och annan verksamhet skulle kunna förläggas till Karlsborg.

Beträffande de skäl, motionärerna anført till stöd för sina yrkanden, hänvisas till motionerna II: 531, II: 563 och II: 564.

Indragning av Karlsborgs luftvärnsregemente m. m. Jämlikt beslut av 1958 års B-riksdag (rskr B 125; SU B 98) skall dels Sundsvalls luftvärnskår bibehållas och motsvarande begränsningar och besparingar vidtagas

i övrigt inom fredsorganisationen, dels ock den spaningsutbildning, som bedrivs vid Livregementets husarer, vid förflyttning till annat förband där hållas samlad såsom en enhet i utbildningshänseende.

Efter uppdrag av Kungl. Maj:t har chefen för armén i skrivelse den 9 februari 1959 föreslagit att *dels* Karlsborgs luftvärnsregemente — i stället för Sundsvalls luftvärnskår — indrages, *dels* Signalbataljonen i Skövde, som enligt tidigare beslut skall organiseras som signalkår, förlägges till Karlsborgs luftvärnsregementets etablissement, *dels ock* den vid Livregementets husarer bedrivna spaningsutbildningen, ansluten till Skaraborgs pansarregemente, kvarligger i Livregementets husarers etablissement.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

»I propositionen 1958: 110 framhölls, att fredsorganisationen borde begränsas till vad som oundgängligen erfordrades för att säkerställa krigsorganisationens funktionsduglighet. I nu angivet syfte framlades i propositionen förslag om uppdelning eller nedläggande av vissa förband och utbildningsanstalter. Förslaget innebar, bland annat, att Lv 5 skulle indragas och den vid förbandet bedrivna utbildningen uppdelas på andra luftvärnsförband. Härigenom uppkommande besparingar beräknades till cirka 600 000 kronor för år. I anledning av indragningen erforderliga investeringar vid Lv 7 beräknades medföra engångskostnader på cirka 600 000 kronor. Del av Lv 5 etablissement beräknades kunna friställas för försäljning.

1958 års B-riksdag har emellertid beslutat, att Lv 5 skall bibehållas och att motsvarande begränsningar och besparingar skall vidtagas i övrigt inom fredsorganisationen, i främsta rummet inom luftvärdnet. Arméchefen anför, att detta måste leda till indragning av ett annat luftvärnsförband för att inte luftvärdnets fredsorganisation skall bli större än som erfordras med hänsyn till krigsorganisationen.

Arméchefen har redovisat de olika faktorer som påverkar frågan om utformningen av luftvärdnets fredsorganisation. Hänsyn måste sålunda tagas till sannolika operationsområden, anskaffning av robotar, skydd av flygvapnets baser, förbandens utbildnings- och utvecklingsmöjligheter m. m. Arméchefen har efter överbäganden i dessa avseenden funnit, att skäl alltjämt talar för en utformning av luftvärdnets fredsorganisation i enlighet med 1958 års förslag. När emellertid Lv 5 skall bibehållas, kan enligt arméchefen endast Lv 1 ifrågakomma för indragning. Av militära skäl samt med hänsyn till de kommunala intressena anser emellertid chefen för armén, att Lv 1 etablissement även i fortsättningen bör utnyttjas för militär utbildningsverksamhet. Arméchefen har undersökt möjligheterna att till Karlsborg flytta annat fredsförband och funnit, att S 2 i Skövde med fördel kan förläggas till Lv 1 etablissement. Utvecklingsmöjligheterna för S 2 bedömes vara större i Karlsborg än i Skövde. Tillgodoses lokalbehovet för S 2 på detta sätt, kommer frågan om förläggning av

den vid K 3 bedrivna spaningsutbildningen i annat läge. Spaningsutbildningen behöver då ej flyttas från K 3. Den beslutade indragningen av K 3 anses därför inte böra genomföras, utan den i Skövde bedrivna spaningsutbildningen bör alltjämt hållas samlad där. Därmed tillgodoses riksdagens krav, att denna utbildning skall hållas samlad såsom en enhet i utbildningshänseende. — Arméchefen föreslår således i anslutning till riksdagens beslut om bibehållande av Lv 5, att Lv 1 indrages, att S 2 förlägges till LV 1 etablissement och ombildas till regemente samt att K 3 kvarblir i Skövde. — Erforderliga investeringar för genomförande av ifrågavarande omorganisation beräknas av arméchefen till cirka 3,2 miljoner kronor. Besparingarna på driftbudgeten beräknas till cirka 300 000 kronor för år och sammanhänger huvudsakligen med att utbildningsverksamheten vid K 3 begränsas.

Mot bakgrunden av riksdagens beslut om bibehållande av Lv 5 och om sammanhållande av spaningsutbildningen i en enhet anser jag mig i allt väsentligt böra tillstyrka arméchefens förslag. Jag anser det sålunda nödvändigt, att bibehållande av Lv 5 motsvaras av en begränsning på annat håll av luftvärnets fredsorganisation. De skäl arméchefen redovisat för indragning av Lv 1 finner jag övertygande. Övriga luftvärnsförband — utom Lv 2, vars indragning redan beslutits, och Lv 5 — torde icke utan betydande nackdelar ur såväl operativa som utbildningsmässiga synpunkter kunna indragas. På de av arméchefen anförda skälen anser jag mig vidare böra tillstyrka förslaget att förlägga S 2 till Karlsborg samt att bibehålla K 3 i Skövde. Jag fäster stor vikt vid att de allvarliga konsekvenser, som indragningen av Lv 1 eljest skulle få för Karlsborgs m. fl. kommuner, därmed i stort sett undvikas. Såvitt nu kan bedömas kommer S 2, bl. a. genom omdisponering av utbildningen inom signaltrupperna, att få ungefär den omfattning som Lv 1 nu har. Arméchefens förslag att S 2, som enligt riksdagens beslut skall organiseras såsom signalkår, skall ombildas till regemente är jag emellertid inte nu beredd att tillstyrka. Den framtida utvecklingen torde böra avvaktas, innan ställning tages till denna fråga.

De besparingar, som ernås genom ifrågavarande organisationsändringar, motsvarar inte dem som en indragning av Lv 5 beräknas medföra. Med hänsyn till önskvärdheten av att hålla kostnaderna för försvarets fredsorganisation så låga som möjligt är detta mindre tillfredsställande. Arméchefens utredning visar emellertid, att kravet på en effektiv och i övrigt lämplig organisation med den givna förutsättningen att Lv 5 skall bibehållas samt med beaktande av kommunala intressen bäst tillgodoses på föreslaget sätt.

I enlighet med arméchefens förslag bör indragningen av Lv 1 och förflyttningen av S 2 genomföras med början den 1 april 1961.

I samband med ifrågavarande organisationsändringar torde det bli erforderligt med omplacering av vissa befattningshavare. Vidare kan viss civil personal beräknas bli övertalig. — Genom om disposition av vissa beställningar torde arméns befälsbehov kunna tillgodoses i någon mån.»

Flyttning av infanteriskjutskolan. Under denna rubrik har i propositionen framlagts förslag om flyttning av infanteriskjutskolan (InfSS) från Rosersberg till Linköping för att anslutas till Livgrenadjärregementet (I 4).

Förändringar vid flygvapnet. Enligt principbeslut av 1958 års B-riksdag (SU B 98; rskr B 125) skall Svea flygflottilj (F 8) och Hallands flygflottilj (F 14) indragas, varvid en jaktflottilj skall ombildas till attackflottilj. Flygfälten vid de indragna flottiljerna har förutsatts skola utnyttjas som krigsflygfält; i övrigt har ställning inte tagits till hur frigjorda etablissemang bör utnyttjas. I underlaget för beslutet har vidare förutsatts att i samband med flottiljernas indragning en jaktdivision skall överföras till annat förband.

I skrivelse den 8 november 1958 har flygvapenchefen lagt fram förslag till vissa ändringar i flygvapnets organisation i anslutning till indragningen av två flottiljer. Förslag framlägges sålunda rörande ombildning av en jaktflottilj till en attackflottilj m. m., förstärkning av flygvapnets beredskap i övre Norrland samt organisationen av flygvapnets centrala markskolor m. m.

Departementschefen har för egen del anfört följande.¹

»I anslutning till det vid 1958 års B-riksdag fattade principbeslutet rörande indragning av F 8 och F 14 föreslår chefen för flygvapnet, att F 15 ombildas till attackflottilj och att en jaktdivision överföres från F 8 till F 16/F 20.

Av vad flygvapenchefen anfört synes det ur skilda synpunkter lämpligast, att jaktflottiljen F 15 ombildas till attackflottilj. Jag tillstyrker därför detta förslag. För att minska nybyggnadsbehovet av hangarer vid F 15 räknar jag i likhet med flygvapenchefen med att vissa reservflygplan framdeles uppställas vid F 14. I likhet med flygvapenchefen finner jag det vidare lämpligt, att en jaktdivision i samband med indragningen av F 8 bibehålles i östra Mellansverige. Då flygvapenchefens förslag att förlägga ifrågavarande jaktdivision till F 16/F 20 i princip icke innebär någon ökning av nuvarande flygplanantal vid nämnda förband eller någon utökning av den militära flygverksamheten i Uppsalaområdet, kan jag biträda detsamma.

För att höja flygvapnets beredskap i övre Norrland föreslår flygvapenchefen vidare, att en jaktdivision överföres från F 12 till F 21. Jag tillstyrker flygvapenchefens förslag i denna del. Genom den föreslagna ombaseringen av en jaktdivision torde, såsom framhållits av såväl flygvapenchefen

¹ Av departementschefen använda benämningar på flottiljer m. m. innebär: F 2 (Roslagens flygkår), F 8 (Svea flygflottilj), F 12 (Kalmar flygflottilj), F 14 (Hallands flygflottilj), F 15 (Hälsinge flygflottilj), F 16 (Upplands flygflottilj), F 20 (flygkadettskolan), F 21 (Norrbottnens flygbaskår), FCS (flygvapnets centrala skolor), FTS (flygvapnets tekniska skola), FSS (flygvapnets signalskola), FTUS (flygvapnets trupputbildarskola), FRAS (flygvapnets radarskola), FÖFS (förberedande fältflygarskolan), CVV (centrala flygverkstaden i Västerås).

som 1956 års flygbullerutredning, bullerstörningarna inom vissa tätorter i närheten av flygfältet vid F 12 minska. Till förslaget att ombilda flygbaskåren till flottilj anser jag mig icke nu böra ta ställning.

Flygvapenchefens förslag till organisation av de centrala markskolorna m.m. innebär i huvudsak, att FCS indrages samt att markskolorna och vissa andra enheter förlägges till F 2, F 8 och F 14.

Vad först angår F 2 har flygvapenchefen undersökt möjligheterna att förflytta nuvarande verksamhet. Befintliga utrymmen vid nämnda förband anses icke tillräckliga för nödvändig utökning av vissa skolor. Ett bortflyttande av hela den nuvarande verksamheten vid F 2 beräknas emellertid kräva avsevärda investeringskostnader. En förflyttning av FRAS och försöksanläggningen för stridslednings- och luftbevakningsändamål (TVL) skulle vidare medföra ett allvarligt avbräck i pågående undervisnings- och försöksverksamhet. Jag delar därför flygvapenchefens uppfattning, att F 2 bör bibehållas. Enligt flygvapenchefens förslag skall F 2 omfatta FRAS, väderskolan (VÄDS), stridsledningsskolan, TVL, en regional televerkstad och flygförvaltningens depositionsförråd. För att nybyggnader skall undvikas vid F 2 föreslås, att FÖFS och flygräddningsgruppen (FRÄD), som nu provisoriskt överförs till F 8, flyttas. Jag biträder detta förslag. Emellertid kan enligt min mening icke särskilt starka skäl åberopas för att bibehålla VÄDS vid F 2. I stället synes det fördelaktigt att friställa ytterligare utrymme vid F 2. VÄDS bör därför i stället förläggas till F 12, från vilket förband enligt vad jag tidigare föreslagit en jaktdivision skall bortflyttas. Jag har under hand inhämtat, att en förläggning av VÄDS till F 12 icke medför några nämnvärda investeringskostnader.

Vid F 8 skall enligt flygvapenchefens förslag den särskilda, för flygledningens personal m.fl. avsedda flygavdelningen, 6. transportgruppen, musikkåren samt den till förbandet nu provisoriskt överförda flygräddningsgruppen bibehållas. Vidare föreslås att två av de nu till Västerås förlagda skolorna, FTS och FSS, överflyttas till F 8. Den tredje av de nuvarande skolorna i Västerås, FTUS, samt FÖFS (nu vid F 2) skall enligt förslaget flyttas till F 14. Härvid förutsätter flygvapenchefen en väsentlig utbyggnad av FÖFS med hänsyn till föreslagen utökning av den allmänbildande undervisningen för fältflygarelever. I propositionen 1959:110 har jag emellertid vid anmälan av flygvapnets avlöningsanslag uttalat, att jag icke anser mig kunna biträda föreslagen utökning av ifrågakommande undervisning. Någon ställning till frågan om förläggningen av FÖFS tog jag inte i förenämnda sammanhang.

Enligt min mening kan det inte ifrågakomma att flytta verksamhet från annan ort till Stockholmsområdet utan att starka skäl talar för en dylik förflyttning. Flygvapenchefen har i detta hänseende anfört, bland annat, att FTS och FSS för sin verksamhet har behov av samverkan med skolor m. m. vid F 2, främst FRAS, samt att möjligheterna att erhalla lärare

lättare kan tillgodoses i Stockholmsområdet. Vid mina överväganden har jag inte kunnat konstatera, att i dagens läge behovet av samverkan mellan FTS och FSS, å ena sidan, samt FRAS m. fl. organ vid F 2, å andra sidan, är sådant, att dessa utbildningsanstalter behöver vara förlagda i närheten av varandra. Hur utvecklingen kan gestalta sig framdeles kan inte bedömas. Lärarbehovet för FTS och FSS torde kunna tillgodoses även på andra orter än Stockholm. Sålunda har enligt vad jag inhämtat några svårigheter i detta hänseende inte försorts vid nuvarande förläggning i Västerås. Av anförda skäl har jag inte ansett mig kunna biträda förslaget att flytta ifrågavarande skolor till F 8.

I anslutning härtill kan det också förtjäna påpekas, att lokalerna vid F 8 — vars flygfält alltjämt bör bibehållas såsom krigsbas — kan behöva utnyttjas för annan verksamhet som av olika skäl måste vara lokaliserad till Stockholmsområdet. Möjligheter bör sålunda hållas öppna att till F 8 lokalisera luftförsvarsrobotförband ävensom viss annan verksamhet. Vidare är behovet av lokalutrymme för till Stockholm förlagda centrala staber och förvaltningsmyndigheter för närvarande icke tillfredsställande tillgodosett.

Jag anser mig icke nu böra ta ställning till huruvida flygledningens flygavdelning, 6. transportgruppen med flygräddningsgruppen och flygvapnets musikkår i Stockholm framdeles kan behöva flyttas från F 8. Dessa frågor synes böra ytterligare övervägas, vad det gäller flygverksamheten, under beaktande av, bland annat, utvecklingen av den civila flygtrafiken i Stockholmsområdet. Jag vill emellertid understryka, att den beslutade indragningen av jaktflottiljen innebär väsentliga lättnader för den civila flygtrafiken och en avsevärd minskning av bullerstörningarna för den kringliggande bebyggelsen.

Då sålunda en förläggning av FTS och FSS till F 8 enligt min mening inte bör ifrågakomma, aktualiseras frågan om dessa skolor bör kvarbli i Västerås eller flyttas annorstädes. I sistnämnda fall synes endast en förläggning till F 14 i Halmstad kunna övervägas. Chefen för flygvapnet har som nämnts föreslagit, att FÖFS och FTUS skall förläggas till F 14. Jag har låtit undersöka möjligheterna att i stället dit förlägga FCS i nuvarande sammansättning, varvid FÖFS förutsättes skola förläggas till annan plats.

Vid prövning av om FCS bör kvarbli i Västerås eller flyttas till Halmstad bör följande omständigheter beaktas. Lokalerna i Västerås är gamla och i förhållandevis dåligt skick. En relativt kostnadskrävande upprustning anses erforderlig. F 14:s etablissement är däremot i gott skick. Byggnaderna är i allmänhet uppförda i början av 1940-talet. Från Västerås stad har visats intresse att förvärva FCS:s nuvarande etablissement och markområde för exploateringsändamål. När det gäller Halmstad har Kronan enligt avtal med staden den 9 juli 1942 åtagit sig vissa förbindelser för det fall att flottiljen skulle indras och av staden för flottiljen upplåtet område ej läng-

re skulle användas för ständig militär förläggning av motsvarande omfattning. På längre sikt torde möjligheterna till markutbildning — som förekommer vid samtliga ifrågavarande skolor — bättre kunna tillgodoses i Halmstad, där infanteriregementets resurser i viss omfattning kan utnyttjas. En fördel med en lokalisering till Halmstad är också att lokalerna där ligger i omedelbar anslutning till en flygbas. Möjligheter att erhålla civila lärare föreligger såväl i Västerås som i Halmstad.

Kostnaderna för att iordningställa F 14 för de i FCS ingående skolorna kan uppskattas till mellan 3 och 4 miljoner kronor. Dessa kostnader och kostnaderna för FÖFS förläggning på annan ort torde mer än uppvägas av de inkomster som kan erhållas vid en avveckling av FCS etablissement i Västerås och de besparingar som uppkommer genom att eljest erforderliga investeringar i Västerås kan undvikas. Jag anser, att anförda skäl bestämt talar för att FCS flyttas från Västerås till F 14. I likhet med flygvapenchefen räknar jag med att F 14 skall bibehållas som krigsbas och att musikkåren skall kvarbli vid förbandet.

Jag räknar med att centralförrådet för intendenturmateriel, som ligger i anslutning till FCS, tillsvidare kan kvarbli i Västerås. Frågan om bortflyttning av förrådet bör dock ägnas ytterligare uppmärksamhet.

I det föregående har jag konstaterat, att FÖFS bör flytta från F 2 för att nybyggnader skall kunna undvikas där. Även andra skäl talar, som flygvapenchefen anför, för att FÖFS flyttas från F 2. Då jag förutsätter, att F 14 utnyttjas för andra ändamål, kan jag inte biträda förslaget att förlägga FÖFS dit. Att förlägga FÖFS till Uppsala i anslutning till försvarets läroverk, som ifrågasatts, anser jag, bl. a. av kostnadsskäl, inte böra ifrågakomma. En godtagbar lösning synes däremot vara att FÖFS — vilken som förut anförts i huvudsak bör bibehållas vid nuvarande omfattning — förläggas till Herrevadskloster. Jag har låtit undersöka förutsättningarna härför. De erforderliga investeringskostnaderna torde inte överstiga 3 miljoner kronor. Gemensam administration kan ordnas med krigsflygskolan (F 5). Behov av viss personalökning vid F 5 uppkommer emellertid, främst för skötsel av lokaler, mathållning, förrådsverksamhet och ordningshållning. Detta behov av personalökning motsvaras emellertid till en del av minskat behov vid F 2. Härtill kommer, att en förläggning till Herrevadskloster medför uppenbara fördelar ur utbildningssynpunkt, framförallt genom den nära kontakt som åstadkommes med F 5, där fältflygarna erhåller sin grundläggande flygutbildning. Anförda skäl talar enligt min mening otvetydigt för att FÖFS bör förläggas till Herrevadskloster och administrativt knytas till F 5. Jag föreslår därför att beslut nu fattas härom. Denna lösning bidrar också till att motverka de olägenheter som indragningen av Herrevadsklosters remontdepå inneburit för Riseberga kommun.

En lösning av frågorna om flygvapnets centrala markskolor m. m. i enlighet med vad jag nu angivit innebär, att — bortsett från den admi-

nistrationspersonal som allttjämt kan erfordras vid F 8 — administrationerna vid två förband helt kan utgå. Enligt chefens för flygvapnet förslag skulle endast administrationen vid ett förband kunna utgå. Besparingarna på driftbudgeten vid den av mig förordade lösningen blir åtminstone lika stora som enligt flygvapenchefens förslag.

De totala investeringskostnaderna för genomförande av de av flygvapenchefen föreslagna organisationsförändringarna, vari inräknats kostnader sammanhängande med den förutsatta utökningen av utbildningsverksamheten vid vissa skolor, har preliminärt beräknats till 12,35 miljoner kronor. Motsvarande kostnader för de av mig föreslagna förändringarna torde bli något lägre. Vidare bör, såsom flygvapenchefen framhållit, beaktas inkomsterna vid en försäljning av FCS etablissement och markområde och kostnaderna för annars erforderliga byggnadsåtgärder m. m. vid FCS och CVV (cirka 3 miljoner kronor).

Besparingarna på driftbudgeten kan uppskattas till i runt tal 2 miljoner kronor årligen.

Vid genomförandet av organisationsförändringarna bör, såsom flygvapenchefen framhållit, beaktas önskvärdheten av att försvarskraften under omorganisationsskedet inte nämnvärt nedsättes.

Principbeslut rörande de av mig förordade organisationsförändringarna bör för möjliggörande av erforderligt planläggningsarbete fattas nu. En detaljerad tidsplan för förslagets genomförande bör, under förutsättning att riksdagen godkänner förslagen, snarast uppgöras med utgångspunkt i de i propositionen 1958:110 angivna ungefärliga tidpunkterna för förbandsindragningarna. Överföringen av en jaktdivision till F 21 beräknas kunna ske under budgetåret 1961/62.»

Vissa personalfrågor. Under denna rubrik har i propositionen anförts följande.

»Vid anmälan av de fredsorganisatoriska förändringar, varom förslag framlades i propositionen 1958:110, behandlade jag även de personalproblem som kunde uppkomma i samband med förändringarna. Jag framhöll sålunda, att åtgärderna kunde få betydelsefulla verkningar för de anställda, som berördes därav, och att det självfallet var önskvärt, att de enskilda befattningshavarna så snart som möjligt kunde få klarhet om vad förändringarna kunde komma att innebära för dem. Vidare anslöt jag mig till ett uttalande av överbefälhavaren, att skäligen hänsyn måste visas de personliga intressena utan att därför de tjänstemässiga behoven eftersattes. Frågor rörande omplacering av civil personal ansåg jag böra i allmänhet handläggas av försvarets personalnämnd i samråd med myndigheter, arbetsmarknadsorgan och personalorganisationer, medan Kungl. Maj:t förutsattes få pröva i vilka former övriga personalvårdande uppgifter m. m. lämpligen borde ombesörjas.

Kungl. Maj:t har sedermera bemyndigat mig att tillkalla en delegation bestående av fem ledamöter för samordning av här avsedda personalorganisations- och personalvårdsfrågor. Därvid har förutsatts, att följande skall gälla i fråga om handhavandet i övrigt av personalfrågor i samband med organisationsförändringarna. I princip skall ordinarie organ utnyttjas. Som en tillfällig förstärkning av dessa skall inrättas särskilda mindre organ. Dessa skall handha huvuddelen av de frågor som följer av omorganisationen. Försvarets personalnämnd skall upptaga — förutom frågor rörande övertalig civil personal — jämväl frågor rörande innehavare av arvodesbefattningar. Vid anmälan av dessa frågor betonade jag vikten av att samarbete och inbördes orientering äger rum mellan alla i omorganisationsarbetet deltagande myndigheter i skilda instanser, försvarets personalnämnd samt de tillkommande organen. Jag ansåg det också betydelsefullt, att samarbete med vederbörande personalorganisationer kommer till stånd i de former som kan finnas lämpliga. Jämlikt Kungl. Maj:ts angivna bemyndigande har jag den 4 december 1958 tillkallat förenämnda delegation.

Vad som anförts i fråga om beaktande av de enskilda befattningshavarnas intressen m. m. i samband med de i propositionen 1958:110 anmälda organisationsförändringarna gäller även beträffande de organisatoriska förändringar inom armén och flygvapnet som behandlats i det föregående. De personalproblem som kan uppkomma genom dessa åtgärder bör handläggas i samma ordning som gäller ifråga om de under föregående år beslutade organisationsförändringarna.

I detta sammanhang torde jämväl få upptagas frågan om särskilda förmåner åt personal som blir övertalig i samband med ifrågavarande organisationsförändringar. Jämlikt bemyndigande av 1958 års B-riksdag äger Kungl. Maj:t besluta i fråga om dylika förmåner, såvitt avser övertalig personal vid de förband m. m. som jämlikt 1958 års försvarsbeslut skall indragas. Bestämmelserna förutsättes skola, med beaktande av vad i propositionen 1959:110 (s. 15 ff) anförts beträffande förmåner åt där avsedd övertalig personal, bli utformade i huvudsaklig överensstämmelse med föreskrifterna angående förmåner för övertalig personal vid örlogsvarven och försvarets fabriksverk (jfr prop. 1958:101). Beslutanderätten i ärenden av ifrågavarande slag ansågs böra ankomma på försvarets personalnämnd. Jag förutsätter, att i propositionen 1959:110 angivna principer beträffande ekonomisk gottgörelse åt övertalig personal skall gälla jämväl i fråga om personal, som blir övertalig i samband med de organisationsförändringar, berörande flygvapnets centrala markskolor och infanteriskjutskolan, varom förslag framlagts i det föregående.

Slutligen bör Kungl. Maj:t utverka riksdagens bemyndigande att vidtaga de jämkningar i personalstaterna för ordinarie personal — inom ramen för det fastställda totala antalet beställningar och tjänster för dylik personal — som erfordras för genomförande av omorganisationerna.

Sammanfattning. De förslag departementschefen framlagt i det föregående innebär i huvudsak följande.

Armén

Lv 1 indrages.

S 2 flyttas till Karlsborg och förlägges till Lv 1 etablissement.

Spaningsutbildningen vid K 3 kvarblir i Skövde.

Flygvapnet

FCS indrages.

F 2, F 14 och förutvarande Herrevadsklosters remontdepå utnyttjas för förläggning av utbildningsanstalter m. m.

F 15 ombildas från jakt- till attackflottilj.

En jaktdivision överföres till vardera F 16/F 20 och F 21 från F 8 respektive F 12.

Utskottet. Till en början kommer utskottet att behandla frågan om indragning av Karlsborgs luftvärnsregemente m. m.

Enligt beslut av 1958 års B-riksdag skall Sundsvalls luftvärnskår (Lv 5) bibehållas. Därvid förutsattes, att motsvarande begränsningar och besparingar skulle vidtagas i övrigt inom fredsoorganisationen, främst inom luftvärnet. Vidare beslöts, att Signalbataljonen i Skövde (S 2) skulle organiseras till signalkår och förläggas till Livregementets husarer (K 3), som skulle flyttas till annat förband.

På förslag av chefen för armén föreslår departementschefen nu, att Karlsborgs luftvärnsregemente (Lv 1) indrages. Utgångspunkten för att ett luftvärnsförband i första hand bör ifrågakomma för indragning har varit, att luftvärnets totala utbildningskontingent måste minskas så, att den svarar mot den krigsorganisation, som innefattas i 1958 års försvarsbeslut. Enligt vad utskottet genom besök vid Lv 1 kunnat finna äro utbildningsbetingelserna vid förbandet goda. Detta förhållande samt förbandets möjligheter till skydd av närliggande flygbaser tala mot en indragning av förbandet. Emellertid ha enligt den verkställda utredningen i ämnet — i jämförelse med för övriga luftvärnsförband redovisade skäl — de för bibehållande av Lv 1 angivna ansetts mindre tungt vägande. Utskottet anser sig därför böra tillstyrka, att Lv 1 indrages.

Luftvärnets krigsorganisation beräknas efter hand komma att tillföras robotar. I nuläget saknas tillräckliga erfarenheter för att fastställa, vilka krav robotutbildningen kan komma att ställa på luftvärnets fredsoorganisation. Arméchefen har ansett icke osannolikt, att utbildningskontingenten vid arméns framtida luftvärn kommer att nedgå, varför av Lv 1:s indragning föranledda investeringar vid andra luftvärnsförband böra anstå tills vidare. Utskottet förutsätter, att det skall bli möjligt att täcka uppkommande för-

läggningsbrist genom andra åtgärder såsom omfördelning av den årliga utbildningskontingenten mellan luftvärnet och övriga truppslag.

Vad beträffar frågan om utnyttjandet av Lv 1:s ledigblivna etablissement har förslag framlagts, att S 2 förläggas dit. Det har mot bakgrunden av den militärtekniska utvecklingen ansetts icke osannolikt, att signaltrupperna kunna komma att ytterligare behöva ökas. Därest S 2 förläggas till Karlsborg, skulle truppslagets framtida behov av förlägningsutrymmen säkrare kunna tillgodoses än vad som skulle bli fallet i Skövde.

I likhet med departementschefen fäster utskottet stor vikt vid de allvarliga konsekvenser, som en indragning av Lv 1 skulle medföra för Karlsborgs m. fl. kommuner. Genom att S 2 förläggas dit torde de sociala följdverkningarna kunna i stort sett undvikas. Genom bl. a. omdisponering av utbildningen inom signaltrupperna kommer nämligen S 2 att få ungefär samma omfattning, som Lv 1 nu har. Antalet försvarsanställda i Karlsborg blir härigenom i huvudsak oförändrat i förhållande till dagens läge. Kommunernas anspråk på kompensation för Lv 1:s indragning torde sålunda bli i stort sett tillgodosedda. Motionen II: 564 torde alltså icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Enligt förenämnda beslut av 1958 års B-riksdag skulle genom förläggning av S 2 till K 3:s etablissement i Skövde den vid sistnämnda förband bedrivna spaningsutbildningen flyttas till annat förband men där hållas samlad såsom en enhet i utbildningshänseende. Samtidigt beslöts, att fältpolisutbildningen, som år 1956 flyttades från Stockholm till K 3, ånyo skulle överföras till Stockholm. Detta beslut om K 3 var föranlett av signaltruppernas ökade behov av utrymme. Då utskottet i det föregående biträtt förslaget om att S 2 förläggas till Karlsborg, föreligger icke längre behov av att flytta spaningsutbildningen från K 3. Utskottet vill därför tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, att K 3 bibehålles i Skövde.

Genom att S 2 förflyttas till Karlsborg kommer även frågan om den vid K 3 bedrivna fältpolisutbildningen i annat läge. Någon anledning att återflytta denna till Stockholm föreligger icke längre. Utrymme för densamma finnes i K 3:s etablissement och dess kvarblivande där medför totalt icke några kostnadsökningar. Med hänsyn härtill och då, såsom också departementschefen i annat sammanhang i propositionen uttalat, det icke bör ifrågakomma att flytta verksamhet från annan ort till Stockholmsområdet utan att starka skäl tala för en dylik förflyttning, vill utskottet i enlighet med yrkandet i motionerna I: 436 och II: 531 föreslå, att jämväl fältpolisutbildningen bibehålles vid K 3.

Till Kungl. Maj:ts förslag om flyttning av infanteriskjutskolan jämte de i anledning därav väckta motionerna I: 455 och II: 562 kommer utskottet framdeles under riksdagen att laga ställning.

Beträffande av Kungl. Maj:t föreslagna förändringar vid flygvapnet får utskottet framhålla följande.

Enligt beslut av 1958 års B-riksdag skall Svea flygflottilj (F 8) och Hallands flygflottilj (F 14) indragas, varvid en jaktflottilj skall ombildas till attackflottilj. Flygfälten vid de indragna flottiljerna ha förutsatts skola utnyttjas som krigsflygfält; i övrigt har ställning icke tagits till hur frigjorda etablissemang böra utnyttjas. I underlaget för fjolårets beslut förutsattes, att i samband med flottiljernas indragning en jaktdivision skulle överföras till annat förband.

Departementschefen har nu framlagt förslag till härav föranledda förändringar vid flygvapnet.

Utskottet tillstyrker på i ärendet anförda skäl, att Hälsinge flygflottilj (F 15) ombildas från jakt- till attackflottilj. Då det ur operativ synpunkt befunnits angeläget, att en av de tre jaktdivisioner, som försvinna genom indragning av Svea flygflottilj (F 8), kvarblir inom östra Mellansverige, har departementschefen förordat, att densamma förlägges till Upplands flygflottilj/flygkadettskolan (F 16/F 20). Då enligt vad i ärendet upplysts förslaget i fråga icke innebär någon utökning av nuvarande flygplanantal vid nämnda förband eller av den militära flygverksamheten i Uppsalaområdet, vill utskottet jämväl biträda detta förslag. Utskottet har vidare icke något att erinra mot att en jaktdivision överföres från Kalmar flygflottilj (F 12) till Norrbottens flygbaskår (F 21).

Utskottet övergår här efter till frågan om organisationen av *flygvapnets centrala markskolor och vissa andra organ*.

Såsom av propositionen framgår har undersökning verkställts, huruvida de genom indragning av F 8 och F 14 friställda lokalerna skola kunna utnyttjas för verksamheten vid Roslagens flygbaskår (F 2) och flygvapnets centrala skolor i Västerås (FCS).

Utskottet finner skäl anförda för ett bibehållande av F 2. Enligt det föreliggande förslaget skall i syfte att undvika nybyggnader en del av den därstädes befintliga verksamheten flyttas. Departementschefen förordar i anslutning härtill bl. a., att förberedande fältflygarskolan (FÖFS) förlägges till Herrevadskloster. Utskottet återkommer i det följande härtill.

Beträffande frågan om flygvapnets centrala skolor i Västerås har i ärendet upplysts, att lokalerna i nämnda stad äro gamla och i förhållandevis dåligt skick, varför en relativt kostnadskrävande upprustning ansetts erforderlig. Härtill kommer, att från Västerås stad visats intresse att förvärva skolornas nuvarande etablissemang och markområde för exploateringsändamål. Departementschefen föreslår i anslutning härtill, att skolorna flyttas och förläggas till det genom indragning av Hallands flygflottilj ledigblivna etablissemang. För att för ändamålet iordningställa detsamma uppskattas kostnaderna till mellan 3 och 4 miljoner

kronor. Enligt vad departementschefen framhållit torde dessa kostnader och kostnaderna för förberedande fältflygarskolans förläggning till annan ort mer än väl uppvägas av de inkomster, som kunna erhållas vid en avveckling av skolornas etablissement i Västerås, och de besparingar, som uppkomma genom att eljest erforderliga investeringar i Västerås kunna undvikas. På nu anförda och i övrigt angivna skäl vill utskottet biträda förslaget, att flygvapnets centrala skolor flyttas från Västerås till F 14:s ledigblivna etablissement.

Vad beträffar departementschefens i det föregående anmälda förslag i fråga om flyttning av viss vid F 2 bedriven verksamhet, synas delade meningar endast råda beträffande den förberedande fältflygarskolan. Utskottet vill erinra om att utskottet i särskilt utlåtande denna dag i anledning av propositionen nr 110 biträtt departementschefens förslag om oförändrad utbildningsordning för fältflygare och flygnavigatörer. En förflyttning av skolan, såsom chefen för flygvapnet förordat, till F 14:s etablissement, som genom Västeråsskolornas förläggning dit helt kommer att utnyttjas, torde icke kunna ifrågakomma. En förläggning av skolan till Uppsala i anslutning till försvarets läroverk torde främst av kostnadsskäl icke kunna godtagas. Departementschefen har efter verkställda undersökningar ansett en godtagbar lösning vara, att skolan i fråga förlägges till Herrevadskloster. De erforderliga investeringskostnaderna härför torde enligt vad som i propositionen upplysts icke komma att överstiga 3 miljoner kronor. Gemensam administration kan ordnas med krigsflygskolan i Ljungbyhed. Ur utbildningssynpunkt skulle med en förläggning till Herrevadskloster uppenbara fördelar stå att vinna särskilt genom den nära kontakt, som åstadkommes med krigsflygskolan, där fältflygarna erhålla sin grundläggande utbildning. På nu anförda skäl vill utskottet biträda departementschefens förslag, att den förberedande fältflygarskolan förlägges till Herrevadskloster. Utskottet, som alltså icke kan finna någon ytterligare utredning i detta ärende påkallad, avstyrker följaktligen motionen II: 563.

Departementschefens förslag i övrigt rörande förflyttning av viss verksamhet vid F 2 har utskottet funnit sig böra godtaga.

Vad departementschefen i övrigt anfört beträffande förändringar vid flygvapnet har icke givit utskottet anledning till särskilt uttalande.

Utskottet vill emellertid i förevarande sammanhang framhålla angelägenheten av att framtida organisationsförändringar inom försvaret i möjligaste mån baseras på långsiktig planering för vinnande av största möjliga effekt ur såväl militär som ekonomisk synpunkt av gjorda investeringar.

Under punkt 2 i sitt denna dag avgivna utlåtande nr 98 har utskottet tillstyrkt av departementschefen angivna grunder beträffande ekonomisk gottgörelse åt övertalig personal. Utskottet har icke något att erinra mot att samma grunder skola gälla jämväl i fråga om personal, som blir övertalig i samband med de organisationsändringar, berörande flygvapnets centrala markskolor, om vilka förslag framlagts i det föregående.

Det torde vidare få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de jämkningar i personalstaterna för ordinarie personal — inom ramen för det fastställda totala antalet beställningar och tjänster för dylik personal — som erfordras för genomförande av omorganisationerna.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

I. att riksdagen må

a) med bifall till motionerna I: 436 och II: 531 besluta, att fältpolisutbildningen skall kvarbliva vid Livregementets husarer;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 563 besluta, att förutvarande Herrevadsklosters remontdepå skall utnyttjas för förläggning av den förberedande fältflygarskolan;

c) godkänna vad departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 13 mars 1959 i övrigt föreslagit beträffande organisationsförändringar m. m. inom armén och flygvapnet, dock med undantag av infanteriskjutskolans förflyttning till Linköping, till vilken fråga utskottet återkommer framdeles under riksdagen;

II. att motionen II: 564 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 maj 1959

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Birger Andersson, fröken Andersson, herrar Bergman, Holmqvist, Pålsson, Axel Johannes Andersson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Palme, Aastrup, Jacobsson och Sundin; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Malmberg, Thapper, Rubbestad, Jansson i Kalix, Persson i Växjö, Ståhl, Gustafsson i Stockholm, Svensson i Stenkyrka, Nihlfors, fru Lewén-Eliason, herrar Heckscher, Johansson i Norrköping och Hjalmarson.

Reservation

av herr *Nihlfors*, som ansett att utskottet bort tillstyrka motionen II: 563 och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 13, som börjar med »Vad beträffar» och slutar med »motionen II: 563», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Enligt departementschefens föreliggande förslag skall den förberedande fältflygarskolan förläggas till Herrevadskloster. Andra godtagbara lösningar finnas dock. Ett alternativ är, att skolan förlägges till Uppsala. Förslaget skulle bl. a. innebära den fördelen, att den förberedande elevflygningen kan ske vid flygkadettskolan eller Upplands flygflottilj. I detta sammanhang må erinras om att utskottet i sitt den 29 april 1959 avgivna utlåtande nr 87 uttalat, att undervisningskapaciteten hos försvarets läroverk för närvarande icke utnyttjas i den omfattning, som på grund av tillgången på lärarkrafter och lokaler i och för sig är möjlig. Det syntes utskottet därför lämpligt, att de av frågan närmast berörda myndigheterna finge i uppdrag att skyndsamt utarbeta och till Kungl. Maj:t inkomma med de detaljförslag, som kunde befinnas påkallade i syfte att till fullo utnyttja undervisningskapaciteten därstädes. Några kostnadsberäkningar för att dit förlägga den förberedande fältflygarskolan ha icke redovisats i den föreliggande propositionen. Ett ytterligare alternativ är, att skolan kvarblir i Hägernäs. Härför behövliga nybyggnader torde, då ju förläggningsskaserer finnas på platsen, icke draga tillnärmelsevis sådana kostnader, som en förflyttning till Herrevadskloster skulle medföra. Ur rekryteringssynpunkt har detta alternativ påtagliga fördelar.

Uppenbart är att olika möjligheter föreligga beträffande den förberedande fältflygarskolans placering. Det synes utskottet angeläget, att en jämförelse sker mellan kostnaderna för olika förslag, innan slutlig ställning tages till denna fråga. I propositionen ha några dylika kostnadsberäkningar icke redovisats. Utskottet anser sig vid sådant förhållande icke kunna biträda departementschefens förslag rörande skolans förläggning. I enlighet med yrkandet i motionen II: 563 bör frågan tagas under förnyad prövning.»

dels ock utskottets hemställan under b) bort ha följande lydelse:

»b) med bifall till motionen II: 563 avslå Kungl. Maj:ts förslag, att förutvarande Herrevadsklosters remontdepå skall utnyttjas för förläggning av den förberedande fältflygarskolan, samt i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en förutsättningslös utredning om skolans förläggningssort med beaktande av behovet att begränsa statsverkets kostnader;»